37 020 VII Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII) voor het jaar 2027

37 020 B Vaststelling van de begrotingsstaat van het gemeentefonds voor het jaar 2027

37 020 C Vaststelling van de begrotingsstaat van het provinciefonds voor het jaar 2027

Nr. 47 Brief van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 2 november 2026

In de procedurevergadering van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken van 8 oktober 2026 is gesproken over de opvolging van de motie-Van der Lee c.s. over het formuleren van concrete en meetbare hoofddoelen (Kamerstuk 36 740, nr. 7). De commissie heeft verzocht de hoofddoelen van het kabinetsbeleid voor de ontwerpbegroting 2027 Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII) (Kamerstuk 37 020 VII), het gemeentefonds (B) (Kamerstuk 37 020 B) en het provinciefonds (C) (Kamerstuk 37020 C) alsnog concreet en meetbaar te formuleren en de Kamer daar voorafgaand aan de begrotingsbehandeling over te informeren. Eerder heb ik u op verschillende momenten geïnformeerd over mijn hoofddoelen. Bij de start van het kabinet heb ik deze beschreven in de beleidsbrief (Kamerstuk 36 800 VII, nr. 97). De hoofddoelen in de ontwerpbegroting 2027 BZK (VII) zijn gebaseerd op de beleidsbrief. In deze brief concretiseer ik deze hoofddoelen uit de ontwerpbegrotingen 2027 BZK, mede namens de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en wat betreft het gemeente- en provinciefonds mede namens de staatssecretaris van Financiën.

Rapportage over doelstellingen in begrotingsstukken
Ik vind het in dit kader allereerst belangrijk om te benoemen dat ik beleidsdoelstellingen formuleer op verschillende abstractieniveaus. Om richting uw Kamer transparant te rapporteren over deze verschillende abstractieniveaus hanteer ik sinds de ontwerpbegroting 2027 de volgende werkwijze:

Op het niveau van de **hoofddoelen** van het kabinet maak ik de doelstellingen inzichtelijk in de beleidsagenda. Uw recente verzoek om deze nader te concretiseren en meetbaarder te formuleren ziet toe op deze hoofddoelen. In deze brief ga ik dan ook specifiek dieper in op deze hoofddoelen. Deze brief betreft niet een volledig overzicht van alle doelen van BZK, maar de belangrijkste doelen.

Op het niveau van de **algemene beleidsdoelstellingen** over de volle breedte van de beleidsterreinen van BZK maak ik de doelstellingen in de afzonderlijke beleidsartikelen zichtbaar. Elk beleidsartikel start met een beschrijving van de algemene doelstelling van het betreffende beleidsartikel. Dit is conform de Rijksbegrotingsvoorschriften. Om ervoor te zorgen dat deze algemene doelstellingen in de tijd relevant blijven, bekijk ik na de afronding van elke Periodieke Rapportage opnieuw of de formulering van de algemene doelstelling van het (sub)artikel waar de Periodieke Rapportage betrekking op heeft, nog goed aansluit bij de actuele beleidstheorie. Zo is bijvoorbeeld in de ontwerpbegroting 2027 de algemene doelstelling van het Identiteitsstelsel

geactualiseerd naar aanleiding van de recent afgeronde Periodieke Rapportage over dit begrotingsonderdeel (Kamerstuk 36 800 VII, nr. 98).

Op het niveau van **concrete beleidsdossiers** van BZK neem ik sinds de ontwerpbegroting 2027 jaarlijks in de beleidsartikelen een tabel op met digitale links naar eerder verstuurde Kamerstukken “Beleidskeuzes uitgelegd”. Deze stukken onderbouwen de doelstellingen van nieuwe concrete beleidsvoorstellen (van € 20 mln. of hoger) die in het begrotingsartikel en de budgettaire tabel zijn opgenomen. De Algemene Rekenkamer heeft recent aangegeven dat hiermee het inzicht vergroot wordt in de koppeling tussen doelen en ingezette middelen (Kamerstuk 37 020 VII, nr. 6). Een voorbeeld betreft de verwijzing in Artikel 15 naar de doelstellingen van het concrete dossier: Nationaal Programma Groningen.

Nadere uitwerking hoofddoelen ontwerpbegroting 2027 Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII)

Het kabinet heeft bij de start van de regeerperiode de voorgenomen plannen in het coalitieakkoord opgenomen, met daarbij behorende beleidsdoelen en -prioriteiten. Dit is uitgewerkt in de beleidsbrief Binnenlandse Zaken (Kamerstuk 36 800 VII, nr. 97) en in het onderdeel ‘beleidsprioriteiten’ als onderdeel van de beleidsagenda van de ontwerpbegroting 2027. In navolging van de motie-Van der Lee (PRO) c.s. (Kamerstuk 36 740, nr. 7) is dit ten opzichte van eerdere ontwerpbegrotingen verder geconcretiseerd. In onderstaande paragrafen zal ik de opgenomen hoofddoelen verder concretiseren.

De belangrijkste drie hoofddoelen van BZK zijn:
- Het versterken van de weerbaarheid van de democratische rechtsstaat;
- Het versterken van regio’s door middel van samenwerking;
- Goed en slagvaardig bestuur – het verbeteren van uitvoerbaarheid, vereenvoudiging en vernieuwing.

Daarbij merk ik graag op dat deze hoofddoelen met elkaar samenhangen. Sommige acties dragen dus bij aan meerdere hoofddoelen.

Het versterken van de weerbaarheid van de democratische rechtsstaat
Mijn doel is om onze democratische rechtsstaat veerkrachtiger, transparanter en weerbaarder te maken. Ik zet in op het versterken van onze democratische instituties door bijvoorbeeld in 2027 in te zetten op de behandeling van de Wet op de politieke partijen. In 2027 wordt een wetsvoorstel ingediend voor de inrichting van een organisatie die buitenlandse informatiemanipulatie en inmenging in het publieke debat, gericht op ondermijning van de democratische rechtsstaat en veiligheidsbelangen, structureel kan detecteren. Vanaf 2029 is er in Nederland beter zicht op de online verspreiding van buitenlandse informatiemanipulatie en inmenging (FIMI). Hierdoor kan er sneller en met betere informatie, indien gewenst of noodzakelijk, worden opgetreden tegen dergelijke FIMI-campagnes in het Nederlandse online publieke debat. Een andere prioriteit in het kader van de democratische rechtsstaat is het demonstratierecht. Samen met de minister van Justitie en Veiligheid bereid ik wetgeving voor die het lokale gezag beter in staat moet stellen om demonstraties in goede banen te leiden. Zo maken we het demonstratierecht toekomstbestendig. Deze wetgeving gaat begin 2027 in consultatie en wordt later het jaar ingediend bij de Tweede Kamer.

Onder dit doel valt ook mijn inzet op de nieuwe Wet bescherming nationale veiligheid. De Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) heeft als

belangrijke taak het beschermen van onze nationale veiligheid en democratische rechtsorde. Om effectief en wendbaar te kunnen blijven optreden tegen huidige, snel veranderende en complexere dreigingen, wordt in 2027 het wetsvoorstel bescherming nationale veiligheid door de inlichtingen- en veiligheidsdiensten ingediend bij uw Kamer. Dit wetsvoorstel beoogt de slagkracht van de diensten te vergroten, hetgeen noodzakelijk is voor een weerbare rechtsstaat.

Het versterken van regio's door middel van samenwerking
Het kabinet bouwt aan een overheid die levert en burgers vertrouwt. Samen met gemeenten, provincies en waterschappen zet het kabinet zich in voor betere interbestuurlijke verhoudingen bij de gezamenlijke aanpak van de grote maatschappelijke opgaven. Beleid en regelgeving worden eenvoudiger en voorspelbaarder, met oog voor wat in de praktijk uitvoerbaar is.

Mijn inzet blijft gericht op een betere toepassing van de Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheden (UDO) met een duidelijke weergave in de memorie van toelichting door vakdepartementen bij wetsvoorstellen van het doorlopen UDO-proces, de uitkomsten daarvan en wat daarmee in het wetsvoorstel is gedaan.

Met de interbestuurlijke samenwerkingsagenda zetten het Rijk en de medeoverheden in op meer en beter gezamenlijk sturen op de gezamenlijke maatschappelijke opgaven aan de hand van de aanbevelingen in het advies van de Studiegroep Interbestuurlijke Verhoudingen. De interbestuurlijke samenwerkingsagenda is een gezamenlijk product van het Rijk, de VNG, het IPO en de Unie van Waterschappen. Met de samenwerkingsagenda nemen het Rijk en de medeoverheden gezamenlijk verantwoordelijkheid voor de grote opgaven waar Nederland voor staat, met heldere afspraken over taken, middelen en uitvoering en met oog voor wat inwoners en bedrijven daarvan in de praktijk merken.
En juist aan die opgaven werken regio's en het rijk gezamenlijk. Nederland staat namelijk voor maatschappelijke opgaven die geen enkele partij alléén kan oplossen. Daarom gaan we werken met strategische samenwerkingsagenda's tussen rijk en regio, en concretiseren we de aanpak van het Nationaal Programma Vitale Regio's.

Ook valt onder dit doel het oprichten van het Gemeenschapsfonds. Daarover is de Kamer op 28 september jl. nader geïnformeerd (Kamerstuk 29 697, nr. 188). Met dit fonds zet het kabinet in op versterkte gemeenschappen, in het bijzonder in gebieden waar gemeenschappen en ontmoetingsplekken onder druk staan. Met (financiële) middelen, kennis en netwerk realiseer en behoud ik ontmoetingsplekken en bied ik ontwikkeling en ondersteuning aan maatschappelijk initiatief. Ik werk langs drie lijnen: ik investeer duurzaam in gemeenschappen en gemeenschapskracht, ik versterk de samenwerking markt, samenleving en overheid en ik vereenvoudig regelgeving en werk aan duurzame financiering. Zo vergroot ik eigenaarschap bij gemeenschappen en draag ik bij aan versterkte gemeenschapskracht en sociale cohesie. Voor effecten op langere termijn sluit ik zoveel mogelijk aan bij bestaande monitoring, zoals de monitoring op gemeenschapskracht van het Sociaal Cultureel Planbureau.

Daarnaast betreft dit een ruimhartige schadeafhandeling en een veilig en verduurzaamd Groningen en Noord-Drenthe, met perspectief voor de toekomst. Ten aanzien van de brede welvaart in Groningen en Noord-Drenthe is het doel om deze in uiterlijk 2055 naar het landelijke gemiddelde te ontwikkelen. In de provincie Groningen en de gemeenten Aa en Hunze, Noorderveld en Tynaarlo

isoleren we woningen zodat deze uiterlijk in 2035 qua isolatie gereed zijn om van het aardgas af te gaan. Daarnaast moeten alle gebouwen in de scope van de Nationaal Coördinator Groningen voldoen aan de veiligheidsnorm, ten aanzien van de versterkingsoperatie Groningen. Het doel ten aanzien van de schadeafhandeling is onafhankelijke en ruimhartige schadeafhandeling voor zolang als de schade zich voordoet. Ook willen we dat het vertrouwen in de Rijksoverheid ten opzichte van 2023 toeneemt, het jaar van het rapport 'Groningers boven gas' (eindrapport van de parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen).

Goed bestuur en slagvaardige overheid - het verbeteren van uitvoerbaarheid, vereenvoudiging en vernieuwing
Verandering is nodig voor een toekomstbestendige overheid die werkt voor mensen. Een slagvaardige overheid is een van de speerpunten van het kabinet en is een gezamenlijke opdracht voor ministeries, medeoverheden, inspecties en maatschappelijke organisaties onder coördinatie van de staatssecretaris van Koninkrijksrelaties en Slagvaardige Overheid. De concrete invulling en de contouren voor het meerjarige traject zijn geschetst in de voortgangsbrief Slagvaardige Overheid verstuurd (26 oktober 2026 Kamerstuk 29 362, nr. 412). Hierin staat ook dat er binnen een half jaar een meerjarige aanpak voor de toekomst van de rijksdienst komt, waarin de resultaten van de Commissie Toekomst Rijksdienst zijn opgenomen. Hierin zullen ook voorstellen voor strategische keuzes staan. Hoe de bezuinigingen precies worden ingevuld volgt in de voorjaarsnota.

In lijn van de doelen goed bestuur en slagvaardige overheid, zet het kabinet zich daarnaast onverminderd in voor betere interbestuurlijke verhoudingen bij de aanpak voor grote maatschappelijke opgaven, gezamenlijk met gemeenten, provincies en waterschappen. Beleid en regelgeving worden eenvoudiger en voorspelbaarder, met oog voor wat in de praktijk uitvoerbaar is.

Toelichting concrete en meetbare doelen ontwerpbegroting 2027 gemeentefonds (B)
Op basis van de Financiële-verhoudingswet (Fvw) heb ik samen met de minister van Financiën – namens deze de staatssecretaris van Financiën (de fondsbeheerders) – een regisserende en financierende rol ten aanzien van het gemeentefonds. Wij dragen daarbij zorg voor een adequate omvang alsmede een goede werking van de verdeelsystematiek van het gemeentefonds.

Via het gemeentefonds wordt bewerkstelligd dat de gemeenten middelen krijgen toebedeeld om hun taken naar behoren uit te voeren. Deze doelstelling valt uiteen in twee beleidsthema's:
1. gemeenten via het gemeentefonds voorzien van voldoende financiële middelen voor de uitvoering van hun taken;
2. een verdeling van de beschikbare financiële middelen over gemeenten, die elk van de gemeenten in staat stelt om hun inwoners een gelijkwaardig voorzieningenpakket tegen globaal gelijke lastendruk te kunnen leveren.

De hoofddoelen ten aanzien van het gemeentefonds in 2027 zijn:

Adequate omvang
Verbetering aan te brengen in het zicht dat Rijk en medeoverheden hebben op de balans op medebewindstaken en andere wettelijke verplichtingen middels het in kaart brengen van het takenpakket van gemeenten en provincies en het

uitwerken van het instrument balansscan (Kamerstuk 33 047, nr. 50). In een balansscan staat de vraag centraal of er op een (bestaand) beleidsterrein sprake is van balans tussen ambities, taak, middelen en uitvoeringskracht. Een balansscan biedt hiermee een gestructureerd kader, waarbinnen het gesprek over balans tussen Rijk en medeoverheden kan plaatsvinden. Begin 2027 zal ik met een uitgewerkt plan komen, hoe balansscans in de praktijk vorm te geven. Dit zal door het kabinet in samenwerking met de koepels worden uitgewerkt.

Toetsen beleidsvoornemens van het Rijk
Het vergroten van de bekendheid en de kwaliteit van de toepassing van de Uitvoeringstoets Decentrale Overheden. De UDO is een belangrijk instrument om de uitvoerbaarheid (Kamerstuk 37 020 B, nr. 2) van rijksbeleid te vergroten. De UDO wordt toegepast bij nieuwe of gewijzigde taken of beleid, die gevolgen hebben voor medeoverheden, vanaf de start van de beleidsvorming.

Passende verdeling
Aanpassing en doorontwikkeling van het verdeelmodel van het gemeentefonds, opdat ook in de toekomst de verdeling van de middelen aansluit op het uitgavenpatroon van gemeenten (Kamerstuk 36 800 B, nr. 25). De fondsbeheerders hechten eraan dat er voldoende tijd is om zowel methodologisch als bestuurlijk de resultaten te bezien. Daarom is voor dit vervolgtraject twee jaar nodig. Gehorende hebbende alle betrokkenen zal, uiterlijk voor de meicirculaire 2028, worden beslist of er per 1 januari 2029 aanpassingen worden doorgevoerd in het verdeelmodel.

Herziening Financiële-verhoudingswet
Implementeren van het wetsvoorstel herziening uitkeringsstelsel financiële verhoudingen, dat op 6 juli jongsleden bij de Kamer is ingediend (Kamerstuk, 36 988, nr. 2). Dit wetsvoorstel strekt ertoe wijzigingen in de Financiële-verhoudingswet aan te brengen om zo tot een aangepast, toekomstbestendig uitkeringsstelsel te komen. Zo introduceert het wetsvoorstel een nieuwe uitkeringsvorm (de bijzondere fondsuitkering). Deze uitkering kan een alternatief bieden voor de specifieke uitkering. Daarnaast wordt ingezet op het verminderen van de lasten die samenhangen met specifieke uitkeringen voor zowel Rijk als medeoverheden.

Toelichting concrete en meetbare doelen ontwerpbegroting 2027 provinciefonds (C)
Op basis van de Financiële-verhoudingswet (Fvw) heb ik samen met de minister van Financiën – namens deze de staatssecretaris van Financiën (de fondsbeheerders) – een regisserende en financierende rol ten aanzien van het provinciefonds. Wij dragen daarbij zorg voor een adequate omvang alsmede een goede werking van de verdeelsystematiek van het provinciefonds.

Via het provinciefonds wordt bewerkstelligd dat de provincies middelen krijgen toebedeeld om hun taken naar behoren uit te voeren. Deze doelstelling valt uiteen in twee beleidsthema’s:

1. provincies via het provinciefonds voorzien van voldoende financiële middelen voor de uitvoering van hun taken;
2. een verdeling van de beschikbare financiële middelen over provincies, die elk van de provincies in staat stelt om hun inwoners een gelijkwaardig voorzieningenpakket tegen globaal gelijke lastendruk te kunnen leveren.

De hoofddoelen ten aanzien van het provinciefonds in 2027 zijn:

Adequate omvang
Verbetering aan te brengen in het zicht dat Rijk en medeoverheden hebben op de balans op medebewindstaken en andere wettelijke verplichtingen middels het in kaart brengen van het takenpakket van gemeenten en provincies en het uitwerken van het instrument balansscan (Kamerstuk 33 047, nr. 50). In een balansscan staat de vraag centraal of er op een (bestaand) beleidsterrein sprake is van balans tussen ambities, taak, middelen en uitvoeringskracht. Een balansscan biedt hiermee een gestructureerd kader, waarbinnen het gesprek over balans tussen Rijk en medeoverheden kan plaatsvinden. Begin 2027 zal ik met een uitgewerkt plan komen, hoe balansscans in de praktijk vorm te geven. Dit zal door het kabinet in samenwerking met de koepels worden uitgewerkt.

Toetsen beleidsvoornemens van het Rijk
Het vergroten van de bekendheid en de kwaliteit van de toepassing van de Uitvoeringstoets Decentrale Overheden. De UDO is een belangrijk instrument om de uitvoerbaarheid (Kamerstuk 37 020 B, nr. 2) van rijksbeleid te vergroten. De UDO wordt toegepast bij nieuwe of gewijzigde taken of beleid, die gevolgen hebben voor medeoverheden, vanaf de start van de beleidsvorming.

Passende verdeling
Er geldt vanaf 1 januari 2027 een nieuw verdeelmodel (Kamerstuk 36 800 C, nr. 5).

Herziening Financiële-verhoudingswet
Implementeren van het wetsvoorstel herziening uitkeringsstelsel financiële verhoudingen, dat op 6 juli jongsleden bij de Kamer is ingediend (Kamerstuk 36 988, nr. 2). Dit wetsvoorstel strekt ertoe wijzigingen in de Financiële-verhoudingswet aan te brengen om zo tot een aangepast, toekomstbestendig uitkeringsstelsel te komen. Zo introduceert het wetsvoorstel een nieuwe uitkeringsvorm (de bijzondere fondsuitkering). Deze uitkering kan een alternatief bieden voor de specifieke uitkering. Daarnaast wordt ingezet op het verminderen van de lasten die samenhangen met specifieke uitkeringen voor zowel Rijk als medeoverheden.

Tot slot
Ten aanzien van de ontwerpbegroting 2027 van BZK (VII) geeft De Algemene Rekenkamer in haar brief met aandachtspunten aan dat de prioriteiten en doelen van BZK voor een groot deel randvoorwaardelijk zijn voor het functioneren en presteren van de (Rijks)overheid en dat het lastig is om daar altijd meetbare en concrete doelstellingen voor te formuleren (Kamerstuk 37 020 VII, nr. 6). Dit onderken ik en tegelijkertijd heb ik in deze brief een nadere concretiseringsslag gedaan op de hoofddoelstellingen van BZK (VII), het gemeentefonds (B) en het provinciefonds (C). Ook verwijs ik u graag naar de beantwoording op de lijst van vragen bij de ontwerpbegroting BZK (VII) 2027 die op 14 oktober 2026 naar uw Kamer zijn verzonden, waarin de antwoorden zijn opgenomen over uw vragen over beleidsdoelen bij het ministerie van BZK.

Ik kijk ernaar uit om de hoofddoelen van het kabinetsbeleid wat betreft de ontwerpbegrotingen 2027 van BZK (VII), het gemeentefonds (B) en het provinciefonds (C) verder te bespreken tijdens de begrotingsbehandeling.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
P.E. Heerma